

Sprawa C-58/22**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

28 stycznia 2022 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Curtea de Apel Craiova (Rumunia)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

13 stycznia 2022 r.

Strona wnosząca apelację i oskarżona:

NR

Druga strona postępowania:

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova

Przedmiot postępowania głównego

Apelacje wniesione przez NR (zwaną dalej „oskarżoną”) oraz przez Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (prokuraturę przy sądzie okręgowym okręgu Aluta, Rumunia) od wydanego w dniu 19 listopada 2018 r. przez Tribunalul Olt (sąd okręgowy w Alucie, Rumunia) wyroku skazującego oskarżoną na karę roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwo łapownictwa biernego.

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Na podstawie art. 267 TFUE sąd odsyłający zwraca się o dokonanie wykładni zasady ne bis in idem oraz decyzji Komisji 2006/928.

Pytanie prejudycjalne

Czy zasadę ne bis in idem, zagwarantowaną w art. 50 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, w związku z obowiązkiem osiągnięcia przez Rumunię celów

określonych w decyzji dotyczącej mechanizmu współpracy i weryfikacji (decyzja Komisji Europejskiej 2006/928), należy interpretować w ten sposób, że postanowienie o umorzeniu postępowania wydane przez prokuraturę po uzyskaniu istotnych dowodów w danej sprawie stoi na przeszkodzie ponownemu ściganiu tej samej osoby za ten sam czyn, choć na podstawie innej kwalifikacji prawnej, ponieważ wspomniane postanowienie jest prawomocne, chyba że zostanie stwierdzone, że okoliczność, na której oparto postanowienie o umorzeniu postępowania, nie istnieje lub że pojawiły się nowe fakty lub okoliczności, które wskazują, że okoliczność, na której oparto postanowienie o umorzeniu postępowania, już nie istnieje?

Przywołane przepisy prawa Unii i orzecznictwo Trybunału

Traktat o Unii Europejskiej, art. 2;

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 50;

Decyzja Komisji 2006/928/WE z dnia 13 grudnia 2006 r. w sprawie ustanowienia mechanizmu współpracy i weryfikacji postępów Rumunii w realizacji określonych założeń w zakresie reformy systemu sądownictwa oraz walki z korupcją;

Konwencja wykonawcza do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 roku między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, art. 54;

Wyroki: z dnia 5 czerwca 2014 r., M (C-398/12), EU:C:2014:1057; z dnia 18 maja 2021 r., Asociația „Forumul Judecătorilor din România”, C-83/19, C-127/19, C-95/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, EU:C:2021:393; z dnia 22 grudnia 2008 r., Turanský, C-491/07, EU:C:2008:768; z dnia 28 września 2006 r., van Straaten, C-150/05, EU:C:2006:614; z dnia 11 grudnia 2008 r., Bourquain, C-297/07, EU:C:2008:708; z dnia 10 marca 2005 r., Miraglia, C-469/03, EU:C:2005:156; z dnia 29 czerwca 2016 r., Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483.

Przepisy prawa międzynarodowego i orzecznictwo

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwana dalej „EKPC”), art. 6;

Protokół nr 7 do EKPC, art. 4;

Wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zwanego dalej „ETPC”): z dnia 8 lipca 2018 r. w sprawie Mihalache przeciwko Rumunii; z dnia 29 maja

2001 r. w sprawie Franz Fischer przeciwko Austrii; z dnia 10 lutego 2009 r. w sprawie Sergey Zolotukhin przeciwko Rosji.

Przywołane przepisy prawa krajowego

Legea nr. 135 din 1 iulie 2010 privind Codul de procedură penală (ustawa nr 135 z 1 lipca 2010 r. – kodeks postępowania karnego, zwana dalej „kodeksem postępowania karnego”).

Artykuł 6 – Ne bis in idem

„Nikt nie może być ścigany lub sądzony za przestępstwo, jeżeli zapadł już przeciwko niemu prawomocny wyrok w postępowaniu karnym za ten sam czyn, choć na podstawie innej kwalifikacji prawnej”.

Artykuł 335 – Postępowanie w wypadku wznowienia śledztwa

„1) Jeśli następnie prokurator będący przełożonym prokuratora, który wydał postanowienie, stwierdzi brak okoliczności stanowiącej podstawę umorzenia postępowania, uchyla to postanowienie i zarządza wznowienie śledztwa. [...]

2) W wypadku ujawnienia nowych faktów lub okoliczności wskazujących na ustanie okoliczności stanowiącej podstawę umorzenia postępowania, prokurator uchyla postanowienie i zarządza wznowienie śledztwa”.

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

- 1 W dniu 12 lutego 2014 r. walne zgromadzenie członków spółdzielni podjęło decyzję o odwołaniu oskarżonej ze stanowiska prezesa tej spółdzielni. Decyzja ta została zaskarżona do sądu i stwierdzono jej nieważność; oskarżona została przywrócona na stanowisko prezesa spółdzielni. W sprawie tej oskarżona była reprezentowana przez adwokata, na rzecz którego zobowiązała się zapłacić „provizję w razie wygranej” w wysokości 4400 EUR.
- 2 W dniu 30 kwietnia 2015 r. oskarżona miała zażądać tej kwoty od pięciu pracowników wspomnianej spółdzielni; w zamian miała powstrzymać się od wydania decyzji rozwiązujących ich umowy o pracę. Ponieważ żądania finansowe oskarżonej nie zostały spełnione, wydała ona i podpisała owe decyzje. Z tego względu osoby, o których mowa powyżej (zwane dalej „osobami, które złożyły zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa”), złożyły dwa zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa o identycznej treści.
- 3 W następstwie pierwszego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa złożonego we właściwych organach policji w dniu 8 czerwca 2015 r. Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (prokuratura przy sądzie okręgowym okręgu Aluta) wszczęła pierwsze postępowanie karne. Postanowieniem z dnia 31 stycznia 2017 r. do Tribunalul Olt wniesiono akt oskarżenia przeciwko oskarżonej, dotyczący

przestępstwa łapownictwa biernego. Postępowanie to toczy się przed sądem odsyłającym w postępowaniu apelacyjnym („postępowanie w sprawie przestępstwa łapownictwa biernego”).

- 4 Drugie zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa zostało złożone w dniu 26 czerwca 2015 w Direcția Națională Anticorupție (krajowej dyrekcji antykorupcyjnej). Direcția Națională Anticorupție, stwierdziwszy, że z tego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa wynikają przesłanki wskazujące na popełnienie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego, skierowała sprawę przeciwko oskarżonej do właściwej Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina (prokuratury przy sądzie rejonowym w Slatinie, Rumunia), która wszczęła drugie postępowanie karne („postępowanie w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego”).

Postępowanie w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego

- 5 W dniu 14 marca 2016 r. prowadzący sprawę prokurator z Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina (prokuratury przy sądzie rejonowym w Slatinie) zarządził wszczęcie postępowania karnego in rem w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego. Właściwe organy policji przesłuchały oskarżoną i osoby, które złożyły zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa. Ponadto do akt śledztwa złożono dokumenty, a także płytę CD zawierającą nagranie, które miało zostać wykonane przez osoby, które złożyły zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, w dniu 30 kwietnia 2015 r.
- 6 Na podstawie tych dowodów organy policji ustaliły, że oskarżona nie zażądała od osób, które złożyły zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, żadnej kwoty pieniężnej oraz że nie dążyła do osiągnięcia korzyści majątkowej ani dla siebie, ani dla innych osób, ponieważ oskarżona nie miała sama rozporządzać kwotą 4400 EUR, lecz kwota ta miała zostać przekazana adwokatowi, z którym oskarżona zawarła umowę o pomoc prawną. W związku z tym sporządzono wniosek o umorzenie postępowania. Na podstawie tego wniosku prokurator prowadzący sprawę wydał w dniu 27 września 2016 r. postanowienie o umorzeniu postępowania.
- 7 W dniu 21 października 2016 r. prokurator rejonowy Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina (prokuratury przy sądzie rejonowym w Slatinie), w ramach kontroli zgodności z prawem i zasadności postanowienia o umorzeniu postępowania, uchylił postanowienie z dnia 27 września 2016 r. i zarządził wznowienie przedmiotowego postępowania karnego, zwracając w szczególności uwagę, że ten sam stan faktyczny był przedmiotem postępowania w sprawie przestępstwa łapownictwa biernego prowadzonego przez Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (prokuratorę przy sądzie okręgowym okręgu Aluta), które było na zaawansowanym etapie. Prawidłowe administrowanie wymiarem sprawiedliwości wymagałoby bowiem, aby właściwość w postępowaniu w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego została wyłączona na rzecz postępowania w sprawie przestępstwa łapownictwa biernego. Sprawa została przekazana do Judecătoria

Slatina (sądu rejonowego w Slatinie, Rumunia) w celu potwierdzenia wznowienia postępowania karnego.

- 8 W dniu 21 listopada 2016 r. sąd ten oddalił ten wniosek, stwierdzając, że nie zostały spełnione przesłanki prawne wznowienia postępowania karnego. Okoliczność, że wobec tej samej osoby prowadzone jest postępowanie przygotowawcze w innej sprawie przed innym organem sądowym i że to postępowanie przygotowawcze jest na zaawansowanym etapie, nie prowadzi bowiem do wniosku prawnego, że należy uchylić postanowienie o umorzeniu postępowania. Przy badaniu postanowienia o uchyleniu prawo wymaga bowiem ustalenia, czy okoliczność stanowiąca podstawę postanowienia o umorzeniu postępowania już nie istnieje lub czy pojawiły się nowe fakty lub okoliczności, które nie uzasadniają już postanowienia o umorzeniu postępowania; nie miało to miejsca w niniejszej sprawie. Uprawomocniło się zatem postanowienie o umorzeniu postępowania z dnia 27 września 2016 r.

Postępowanie w sprawie przestępstwa łapownictwa biernego

- 9 W następstwie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa z dnia 8 czerwca 2015 r. Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (prokuratura przy sądzie okręgowym okręgu Aluta) wszczęła postępowanie karne przeciwko oskarżonej, dotyczące tego samego czynu, lecz na podstawie innej kwalifikacji prawnej, a mianowicie dotyczące łapownictwa biernego. Gdy postanowieniem z dnia 31 stycznia 2017 r. akt oskarżenia został wniesiony do Tribunalul Olt (sądu okręgowego okręgu Aluta), oskarżona twierdziła, że postępowanie wszczęte przed tym sądem w sprawie przestępstwa łapownictwa biernego było niezgodne z prawem, ponieważ prowadzono już przeciwko niej postępowanie przygotowawcze dotyczące tych samych czynów w ramach postępowania w sprawie wymuszenia rozbójniczego i wydano już prawomocne postanowienie o umorzeniu postępowania. W tym kontekście oskarżona powołała się na zasadę ne bis in idem.
- 10 Tribunalul Olt (sąd okręgowy okręgu Aluta) odrzucił tę linię obrony, stwierdzając, że nie zostały spełnione przesłanki zastosowania tej zasady. Tribunalul Olt (sąd okręgowy okręgu Aluta) stwierdził bowiem, że: a) nie można było przyjąć, iż prowadzone przez ten sąd postępowanie jest nowym postępowaniem karnym w stosunku do postępowania w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego, biorąc pod uwagę daty złożenia obu zawiadomień o popełnieniu przestępstwa; b) postępowanie przygotowawcze prowadzone w postępowaniu w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego zakończyło się postanowieniem o umorzeniu postępowania in rem w dniu, w którym w postępowaniu w sprawie przestępstwa łapownictwa biernego wszczęto już postępowanie karne przeciwko oskarżonej i zastosowano wobec niej środki zabezpieczające o charakterze osobistym; c) w postępowaniu w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego nie przeprowadzono dogłębnego postępowania przygotowawczego, ponieważ, po pierwsze, nie zebrano wystarczających dowodów, a po drugie, postępowanie to prowadził funkcjonariusz policji, natomiast postępowanie przygotowawcze

w ramach postępowania w sprawie przestępstwa łapownictwa biernego było prowadzone przez prokuratora prowadzącego sprawę.

- 11 Wyrokiem wydanym w dniu 19 listopada 2018 r. przez Tribunalul Olt (sąd okręgowy okręgu Aluta) oskarżona została skazana między innymi na karę 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwo łapownictwa biernego. Oskarżona i Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (prokuratura przy sądzie okręgowym okręgu Aluta) wnieśli apelację od tego wyroku. Wyrokiem z dnia 20 października 2020 r. Curtea de Apel Craiova (sąd apelacyjny w Krajowej, Rumunia) uwzględnił apelację oskarżonej, uchylił zaskarżony wyrok i umorzył postępowanie karne wszczęte przeciwko oskarżonej.
- 12 W uzasadnieniu tego orzeczenia sąd apelacyjny stwierdził zasadniczo, że zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa złożone w ramach obu postępowań miały identyczną treść oraz że, chociaż zostały one złożone w różnych datach, postępowanie, w którym zebrano pierwsze dowody, dotyczyło przestępstwa wymuszenia rozbójniczego i zakończyło się postanowieniem o umorzeniu postępowania. Ponadto dowody zebrane w obu postępowaniach są takie same, a mianowicie oświadczenia osób, które złożyły zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, oświadczenie oskarżonej, nagranie audio i szereg dokumentów. W dniu wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie o wymuszenie rozbójnicze prokurator prowadzący sprawę, a następnie sąd, dokonując kontroli postanowienia o uchyleniu wydanego przez prokuratora rejonowego Parchetului de pe lângă Judecătoria Slatina (prokuratury przy sądzie rejonowym w Slatinie), zbadali również akt oskarżenia w postępowaniu dotyczącym przestępstwa łapownictwa biernego, ponieważ samo istnienie tego postępowania było powodem uchylenia postanowienia o umorzeniu postępowania.
- 13 W wyniku przeprowadzonej analizy sąd apelacyjny doszedł do wniosku, że postępowanie przygotowawcze przeprowadzone w obu postępowaniach jest dogłębne i że postanowienie o umorzeniu postępowania w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego należy uznać za prawomocne orzeczenie w rozumieniu art. 4 protokołu nr 7 do EKPC, w związku z czym zasada ne bis in idem znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie.
- 14 Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova (prokuratura przy sądzie apelacyjnym w Krajowej) wniosła skargę kasacyjną od tego wyroku. Orzeczeniem z dnia 21 września 2021 r. Înalta Curte de Casație și Justiție (najwyższy sąd kasacyjny, Rumunia, zwany dalej „ÎCCJ”) uwzględnił tę skargę, uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez Curtea de Apel Craiova.
- 15 W uzasadnieniu tego orzeczenia ÎCCJ, powołując się na orzecznictwo Trybunału i ETPC w tej dziedzinie, orzekł zasadniczo, że chociaż zasada ne bis in idem może mieć zastosowanie w przypadku postanowień wydanych przez prokuratora kończących ostatecznie postępowanie karne, takich jak np. odmowa podjęcia ścigania lub dobrowolne poddanie się karze, nie wszystkie decyzje prokuratora

o odstąpieniu od ścigania są objęte pojęciem prawomocnego orzeczenia, ponieważ w większości przypadków takie rozstrzygnięcia nie są ostateczne i możliwe jest zarządzenie wznowienia postępowania przygotowawczego.

- 16 Badając postanowienie o umorzeniu postępowania z 27 września 2016 r. w świetle zasady ne bis in idem, ÎCCJ stwierdził, że postanowienie to nie należy do kategorii prawomocnych orzeczeń, ponieważ nie zawierało żadnej oceny co do istoty sprawy. Postanowienie to nie zostało bowiem w żaden sposób uzasadnione przez prokuratora, który jedynie zarządził umorzenie postępowania w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego.
- 17 W następstwie orzeczenia ÎCCJ sprawa została przekazana do sądu odsyłającego w celu ponownego rozpoznania apelacji wniesionych przez oskarżoną NR i Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (prokuratura przy sądzie okręgowym okręgu Aluta) od wyroku Tribunalul Olt (sądu okręgowego okręgu Aluta) z dnia 19 listopada 2018 r. Sąd odsyłający postanowił, że konieczne jest zwrócenie się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym.

Główne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 18 Oskarżona utrzymuje, że art. 6 kodeksu postępowania karnego, art. 4 protokołu nr 7 do EKPC oraz art. 50 karty stoją na przeszkodzie ściganiu jej za przestępstwo łapownictwa biernego, ponieważ ten sam czyn był przedmiotem innego postępowania karnego, dotyczącego przestępstwa wymuszenia rozbójniczego, które zakończyło się postanowieniem o umorzeniu postępowania. Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt (prokuratura przy sądzie okręgowym okręgu Aluta) uważa, że w niniejszej sprawie nie zostały spełnione przesłanki zastosowania zasady ne bis in idem.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania prejudycjalnego

- 19 Sąd odsyłający zauważa, że oskarżona została oskarżona o ten sam czyn w dwóch postępowaniach karnych, z których jedno zostało prawomocnie zakończone przez prokuratora postanowieniem o umorzeniu postępowania dotyczącego zarzutu wymuszenia rozbójniczego, natomiast drugie z nich, dotyczące przestępstwa łapownictwa biernego, toczy się przed sądem odsyłającym.
- 20 Na podstawie orzecznictwa Trybunału dotyczącego zasady ne bis in idem sąd odsyłający stwierdza, że aby postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania można zakwalifikować jako prawomocne orzeczenie, na który można się powołać zgodnie z tą zasadą, muszą zostać spełnione następujące przesłanki: a) musi zostać przeprowadzone dogłębne postępowanie przygotowawcze; b) postanowienie o umorzeniu postępowania musi dotyczyć istoty zarzutów karnych; c) muszą zostać spełnione przesłanki eadem personae i idem factum; d) postępowanie karne musi zostać definitywnie zakończone.

- 21 W oparciu o analizę tych dwóch postępowań sąd odsyłający uważa, że wszystkie te przesłanki zostały spełnione w niniejszej sprawie. Istotne dowody, a mianowicie oświadczenia osób, które złożyły zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, i nagranie audio z 30 kwietnia 2015 r., zostały bowiem uzyskane w obu postępowaniach. W związku z tym w ramach postępowania w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego przeprowadzono dogłębne postępowanie przygotowawcze, istotne dowody, o których mowa, zostały uzyskane przez Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina (prokuraturę przy sądzie rejonowym w Slatinie) i zostały uwzględnione przy podejmowaniu decyzji o umorzeniu postępowania, co wynika z argumentów przedstawionych we wniosku o umorzenie postępowania, które zostały uwzględnione przez prokuratora.
- 22 Nie zgadzając się z oceną ÎCCJ, stosownie do której postanowienie z dnia 27 września 2016 r. nie zawierało uzasadnienia prokuratora, sąd odsyłający uważa, że w myśl art. 315 ust. 5 kodeksu postępowania karnego uzasadnienie faktyczne i prawne jest obowiązkowe tylko wtedy, gdy prokurator nie uwzględnił argumentów zawartych we wniosku organu dochodzeniowego lub gdy w sprawie występuje podejrzany. Ponieważ w postępowaniu w sprawie przestępstwa wymuszenia rozbójniczego postępowanie karne zostało wszczęte *in rem*, prokurator mógł uwzględnić wszystkie argumenty organu dochodzeniowego przedstawione we wniosku o umorzenie postępowania.
- 23 W postanowieniu z dnia 27 września 2016 r. zbadano dowody oraz oceniono, czy pozwalają one na wykazanie istnienia czynu i winy oskarżonej. Te same dowody stanowiły następnie podstawę do wniesienia aktu oskarżenia w ramach postępowania w sprawie przestępstwa łapownictwa biernego. Sąd odsyłający uważa zatem, że w niniejszej sprawie spełnione są wszystkie przesłanki zastosowania zasady *ne bis in idem*.
- 24 Sąd ten podkreśla, że ponieważ był zobowiązany do zastosowania się do orzeczenia ÎCCJ i miał odmienne stanowisko w przedmiocie wykładni tej zasady, konieczne jest skierowanie pytania prejudycjalnego do Trybunału.
- 25 Decyzja 2006/928 ma znaczenie dla niniejszego postępowania ze względu na szeroki zakres zastosowania założonych celów określonych w załączniku do tej decyzji oraz ich systemowy wpływ na skuteczność systemu sądownictwa. Decyzja 2006/928 i karta nakładają obowiązek dążenia do osiągnięcia tych celów, a także wiążą się ze zwiększoną potrzebą przestrzegania praw podstawowych zagwarantowanych w karcie, zgodności z prawem i praworządności. Cele, jakimi są promowanie sprawności wymiaru sprawiedliwości i walka z korupcją, muszą być realizowane w ramach funkcjonalnego systemu, który przestrzega własnych ram prawnych i podstawowych praw zainteresowanych osób.
- 26 Jednym z filarów praworządności jest pewność stosunków prawnych, a zatem zasada *ne bis in idem*. Prowadzenie dwóch postępowań karnych przeciwko tej samej osobie, dotyczących tego samego czynu, którym dwie prokuratury nadały różne ramy prawne – jedno zakończone prawomocnym orzeczeniem o umorzeniu

postępowania wydanym po uzyskaniu istotnych dowodów, a drugie zakończone wniesieniem aktu oskarżenia przeciwko oskarżonej – postawiło oskarżoną w sytuacji niepewności prawa, do której doprowadziło państwo rumuńskie za pośrednictwem jego organów sądowych uczestniczących w obu postępowaniach przygotowawczych.

- 27 Natomiast państwo, które ściga swojego obywatela za ten sam czyn w ramach dwóch postępowań, kwestionuje poszanowanie praworządności, wartości, na których opiera się Unia, oraz założone cele, do których osiągnięcia Rumunia zobowiązała się na mocy decyzji 2006/928.

DOKUMENT ROBOCZY